

mi, zatorej zahtevamo, da se nemudoma brez vsakega izgovora reši vprašanje o regulaciji plač, toda ne le toliko, da bi se moglo reči, da so se plače regulirale, ampak tako, kakor mora biti, da bomo v resnici neodvisni. (Odobrovanje.)

Pred letom dni se je na Kranjskem zgodilo nekaj, čemur zaman iščemo para v zgodovini kulturnih narodov. Oženjenim se je dovolila 25 % doklada, neozženenci pa naj še nadalje tlačanijo v razmerah, v kakršnih so dosedaj. (Tako je.)

Če vzamemo v poštev neozženjene učitelje, tem se prav godi, zakaj pa se niso ogledali malo okolo sebe ter si poiskali družice. A malo čudno je to pri naših cenjenih koleginjah. Ako se hočejo omožiti, jim stavijo zapreke, in šele potem, ko dobe dovoljenje, si smejo poiskati moža, ki pa zopet mora imeti tako plačo, da ni treba omoženi učiteljici dovoliti 25 % doklade. (Smeh.)

Premišljeval sem in premišljeval na dolgo in široko, ali sem res tedaj, ko sem bil še samec, poučeval 25 % slabše kot sedaj, pa mi ni hotelo v glavo, da bi bila to resnica. Po svojem mnenju ne dobivam kot oženjen učitelj plače zato, ker sem oženjen, ampak zato, ker delam, ker poučujem. A tudi sameci dobivajo le edino zato plače, ker delajo, ker poučujejo. Enakemu delu, enaki odgovornosti pristojata tudi enako plačilo. To načelo mora zmagati tudi pri nas. (Dobro!)

Gotovim činiteljem ni odšlo, da se je učiteljstvo vedno bolj in bolj konsolidiralo, da je vedno bolj složno. Ti činitelji so uvideli, da bi znalo učiteljstvo v svoji slogi doseči svoj smoter, zato se jim je zdelo potrebno zabiti klin med učiteljstvo in ga razdružiti z onimi 25 % oženjencem. (Res je!) A upajmo, da je bilo to nesporazumljenje le momentano, da se od sedaj dalje še bolj složimo in se ramo ob rami borimo za skupne interese z geslom: Vsi za enega, eden za vse. (Ploskanje.) Ali pademo vsi, ali zmagamo. In uverjen sem, da zmagamo, ker tako sploh ne more iti dalje. (Gotovo!)

Ko so se dovolile 25 % doklade oženjencem, je nekako potihnili velika nezadovoljnost. Gotovim ljudem se morebiti sanja, da so sedaj učiteljstvu zamašena usta, da so poklicani faktorji zadostili svoji dolžnosti. Ni malo ne! Ta molk nikakor ni po-

sledica zadovoljnosti, ampak ta molk je le posledica groznega razočaranja, on je le tišina pred viharjem, ki mora nastati, ako se v najkrajšem času ne izpolnijo naše zahteve, zakaj mrvice, ki se nam je vrgla po dolgoletnem moledovanju, kot sestradanemu psu obrana kost, se pač ne more imenovati izpolnitev naših zahtev, katerih jedro je: plačajte nas, da bomo živeli stanu in važnosti svojega poklica primerno. (Dobro!) V oni krasni palači v Sodnijskih ulicah bivajo ljudje, ki so po nesrečnih okoliščinah prišli v navzkrižje z zakonom. Ne obsojamo jih, ker vemo, da je najčesče kriv njihovemu padcu milje, v katerem so bili vzgojeni. — A ravno oni faktor, katerega dolžnost je, skrbeti tudi za učiteljstvo, smatra te ljudi kot človeški družbi škodljive elemente — učiteljstvu pa dan za dnem prepeva, da je učiteljski stan najvažnejši. In kako skrbi ta faktor za ti dve vrsti človeške družbe. Z minuzijosno natančnostjo skrbi država, da so vsi delavni in stanovanjski prostori v kaznilnicah zračni in sploh v zdravstvenem oziru kolikor mogoče ugodni. Država skrbi, da imajo kaznjenci dobro obleko, perilo ter zadostno in zdravo hrano in ne preveč dela.

Da se vse to v resnici izvrši, morajo posebne komisije vsak mesec nadzorovati, se li kaj ne greši proti tem predpisom. Mi to popolnoma odobrujemo, saj so kaznjenci ljudje, s katerimi se mora človeško ravnati. A tudi učitelji smo ljudje, tudi mi imamo vsaj iste pravice. A ne spominjam se, da bi bil kdaj slišal, da bi se bila država zanimala za to, ali ima učitelj in njegova rodbina zdravo stanovanje, zadostno obleko in zdravo hrano.

Da bi komu prišlo na misel, naj se ustanove posebne komisije, ki bi imele odstraniti vse pomankljaje v učiteljskih stanovanjih, pri učiteljski obleki in hrani, tega, mislim, bi zaman pričakoval; kdor bi kaj takega nasvetoval, preskrbe mu gotovo brezplačno vožnjo na Studenec. (Odobrovanje.) Toda vrnemo se zopet k plačam!

Dali so nam 25 % in teh 25 % **mi ne smatramo** kot nič drugega kakor le mali del obresti dolga, katerega imamo tirjati od javnosti za svoje dolgoletno trudapolno, toda le na polovico plačano delo. (Dobro!)

Moderna šola.

Utopija iz Devete dežele.

Poročal na učit. večeru v Ljubljani Karel Wider.

(Dalje.)

Moral sem se podvizati. Solnce je stalo že precej visoko in moralo je biti krog devete ure dopoldne, kar se prikažejo v daljavi stolpi in kupole velikega mesta. Bliščalo se je v žarkih jutranjega solnca. Še dobre pol ure sem korakal po široki in lepi cesti in stal sem pred mestom.

Kam sedaj? Kaj naj si ogledam? Bad bi pregledal vse mesto in njega znamenitosti, ki sem jih slutil mnogo videti v glavnem mestu te slavne dežele.

A žal, da mi je bil čas kratko odmerjen. Hiteti sem moral, če sem hotel biti še danes zvečer, preden se zapro nebeška vrata, doma.

Kot nekdanjega učitelja me je seveda najbolj zanimalo šolstvo. Sklenil sem ogledati si kakšno ljudsko šolo; drugo si ogledam ob drugi priliki, saj sem upal, da mi nebeški vratar še dovoli kak kratek dopust, posebno ker se hočem danes podvizati, da pridem o pravem času domov.

Napotim se v mesto. Zidano je bilo najmodernejshe. Ob širokih, snažnih in dobro tlakovanih cestah so stale lepe palače, vile in druge hiše, večinoma obdane od vrtov, polnih razno-

vrstnega drevja. Nad enim teh vrtov zapazim napis: Ljudska šola. Aha, sem si mislil, srečo pač imam, da mi ni treba dolgo iskati. Vrt je tu, napis tudi, a stavbe ne vidim nobene, menda vendar ne uče pod milim nebom. Poglejmo noter! Stopim skozi vrata. Lepo urejen vrt se je razprostiral pred mano. Med gredicami, polnimi drevja, cvetic in zelenjadi, so se vile bele stezice. Daleč tam na sredi vrta sem zagledal več nizkih poslopij. Grem bližje. Pred prvim poslopjem je stal šolski sluga. Prijazno me pozdravi in vpraša s čim mi more postreči. Ni me vprašal, ne kdo ni odkod, le moje želje bi rad zvedel.

Povem mu, da sem tujec-učitelj iz daljne dežele in bi si rad ogledal znamenite ljudske šole Devete dežele. Malo sem se moral zlagati; prepričan sem pa, da se mi to ne šteje v zlo tam gori v nebesih; saj če bi povedal resnico, da sem prijedral namreč po zraku naravnost iz svetih nebes, bi me gotovo ne postavili kot svetnika na oltar, ampak zaprli bi me najbrž v blaznico.

Ko izgovorim svojo željo, se prikloni šolski sluga iz Devete dežele skoro do tal in me prosi, naj grem za njim v šolsko poslopje.

Kar sem videl tu, je bilo vse nekaj drugega, kakor so bila svojčas šolska poslopja tam v beli Ljubljani. Bila so tu pritlična poslopja, do katerih je vodilo par stopnic. Skozi vrata sem prišel na svetel hodnik, na katerega so držala vrata dveh

Da bi bil videl faktični efekt izboljšanja svoje eksistence, tudi s številkami izražen, sem vzel knjižico o svojih prejemkih in izdatkih v roke in preračunal, za koliko sem boljši po 25 % draginski dokladi v času od 31. decembra 1905 do 31. decembra 1906. In čudil sem se temu efektu, ker sem prišel do zaključka, da se pač ni izboljšala moja eksistenca, pač pa položaj mojih dobaviteljev.

Cenjeni tovariši in cenjene tovarišice! Treba je vzeti edino svinčnik v roke in v kratkem času lahko dokažete, da je naš položaj danes obupnejši nego je bil lani o tem času. Jaz n. pr. sem dobil 350 K drag. doklade, a tekom leta sem plačal zaradi podraženja vseh življenskih potrebščin več, in to pri istih količinah:

za mleko	60— K
„ sladkor	6— „
„ moko	21 60 „
„ meso	32 40 „
„ milo	1— „
„ premog	16 80 „
„ drva	7 20 „
„ stanarino	96— „
„ črevlje	36— „
„ špecerijo	28— „
„ zabelo	36— „
„ krojača, šiviljo, klobučarja	72— „
„ prikuho i. t. d.	72— „

torej skupaj . 485— K

kar znaša 135 kron več kakor prejeta 25 % draginska doklada.

Iz tega je razvidno, da je moja eksistenca za 9 % slabjša, ne pa za 25 % boljša, ker so si dobavitelji brez posebnih težav prisvojili to, kar bi bilo imelo služiti meni v olajšavo, a poleg tega so mi odtrgali še drugih 135 K. (Tako je!) Prozaičen, brezprimerno prozaičen je ravnokar navedeni račun, a resničen je, o čemer se vsakdo lahko prepriča. Toda upam, da mi slavna skupščina to oprosti, zakaj lačen človek ni posebno dovzeten za poezijo.

razredov. Na moje tozadevno vprašanje mi odgovori vljudno in dobro poučeni šol. sluga, da je tu sistem vseh šol v Deveti deželi, namreč po 2 razreda v enem šolskem poslopju. Baš ko ga hočem vprašati, zakaj tako, se odpro ene teh vrat in iz njih stopi mlad mož. Vpraša me, kaj želim. Predstavim se mu: N. N., ljudski učitelj iz Kranjske dežele. Povedal sem mu, da sem na informativnem potovanju in bi se torej rad seznanil z vsem ustrojem tamkajšnjih ljudskih šol. Pristavil sem:

„Ker vem, da sedaj najbrž nimate časa, pridem pozneje; tačas si pa pod sluginim vodstvom ogledam šolsko poslopje in vrt“.

„Ne“, mi prijazno odgovori, „ne motite me; ako vam je drago, stopite ta čas v moj razred. Pričakujem nove izdaje našega lista in ker ga še ni, sem hotel baš stopiti k našemu slugi, kaj je z listom. Prosim, vstopite!“

Nisem ga razumel, kaj ima ta „naš list“ opraviti s šolskim poukom; a ni bilo časa, ga nadalje izpraševati in vstopil sem v precej veliko, visoko, zračno in svetlo sobo, v kateri je sedelo približno kakih 30 do 40 otrok, in sicer dečkov in deklic. Tako majhno število me je osupnilo; še bolj pa, da so v tako velikem mestu združene deklice z dečki v enem razredu. Na moje tozadevno vprašanje mi da učitelj to-le pojasnilo:

„Mi smo prišli že zdavno do prepričanja, da je bolje, dečke in deklice skupno poučevati kakor pa ločeno. Pri skupnem pouku se značaji obeh spolov zednačijo: trdi, dostikrat neusmiljeni in

Vedno in vedno se sliši: Radi bi pomagali — a ni denarja, dežela ne zmore, država noče.

Konstatirati pa moramo, da se dobi za vsako stvar denarja, kolikor ga zahteva dotični minister, pa naj dosežajo njegove zahteve tudi stotine milijinov. Ako razdelimo one stotine milijinov, ki jih bodo požrli novi topovi, ta monument barbarizma s humaniteto prepojenega 20. stoletja, na posamezne kronovine, bi precejšen del odpadel tudi na našo deželo. In kdo drugi bo plačal nego davkoplačevalec; tu ne bo nikogar, ki bi rekel — naš davkoplačevalec tega ne zmore. — In ako bi deželne finance res ne zmogle potrebnih sredstev, saj je potem prva dolžnost moderne države, zagotoviti služabnikom, od katerih je v prvi vrsti odvisen njen razcvet in blagostan, vsaj tako eksistenco, da bi se jim ne bilo poleg nad vse naporenega dela treba boriti za skorjico kruha. (Dobro!)

Skoro večina vseh državnih poslancev so tudi deželni poslanci. Kako lahko bi ti možje izposlovali, da bi se šola podržavila. Za avtonomijo šole se pač ni treba bati, ker te v resnici ni, razen kar se tiče stroškov. Naše šole so avtonomne le takrat, če je treba šteti nove, drugače so pa državne, da bolj biti ne morejo. Bojazen za avtonomijo je torej brezpomembna.

Ker bom ob koncu, ko hočem učiteljske zahteve spraviti tudi v **formulirane stavke**, stavljam zahtevo po časovnem avauzmaju, ne morem prezreti noveletnega darila, ki čaka kranjsko učiteljstvo v podobi pomaknenja v višje plačilne razrede. Že skoro mesec dni preteče, odkar je bilo sklenjeno to prelepo darilo, a do danes menda še ni razglašeno. Bržkone se boje, da bi zaradi prevelikega veselja in iznenadejanosti ne zadela kap kakega učitelja.

Čujmo in strnimo:

V I. razred pomaknejo 3, v II. razred 8 in v III. razred pa 26.

Zares krasna perspektiva! (Res je!) Oni tovariš, ki je danes zadnji v II. razredu in ki slušuje že nad 18 let, ima lahko danes to prijetno zavest, da pride že čez 38 let, od danes šteto, v I. razred. (Smeh.) Ne bo mu torej treba služiti nič manj nego samo 56 let, da priroma v I. razred, seveda če bo

odurni dečki se ublažijo v občevanju z nežnejšimi in blažjimi deklicami; navadno bolj omahljivim deklicam pa se utrdi značaj, kar je pri dandanašnjemu boju za obstanek v življenju tudi za žensko jako potrebno. Tudi glede majhnega števila otrok se čudite? No, pri nas je maksimum 40 otrok. Jaz jih imam 36, a so učitelji, ki jik nimajo čez 30, včasih tudi manj“.

„Pri nas je pa to že malo drugače“, ga prekinem; 60—70 otrok v enem razredu celo v mestih ni nič redkega, po kmetih pa jih pride tudi čez 100“.

„Kaj pa z uspehi, ali so sploh mogoči?“

„No, uspehi so pač taki, kakršni morejo biti. Nadzorniki navadno niso zadovoljni z njimi“.

„Kaj, nadzornike imate tudi še?“ Pri nas so že zdavno odpravljani. Učitelj je pri nas tako vestno vzgojen, da se ga sme brez skrbi pustiti samega brez nadzornika. Seveda se dobe tuintam tudi manj vestni učitelji; ako se za takega zazna, ga naše stroge šolske oblasti takoj odpuste iz službe. Ker so pri nas učitelji sijajno plačani, je vedno dosti izbire in ni strahu, da bi učiteljev primanjkovalo“.

Kar vstopi v sobo tiskarniški sluga, kar sem sklepal po njegovi čepici z napisom neke tiskarne in odda učitelju kopo listov. Otroci, ki so med najinim pogovorom mirno in tiho izdelovali neko pismeno nalogo, so postali hipoma živi in nemirni, z obrazov se jim je bralo, da nestrpno nečesa pričakujejo.

priden in če se bo lepo zadržal. (Dobro!) In oni naš tovariš, ki ima 31. decembra 1906, št. 203, v IV. razredu. pride čez 8 let v III., čez 30 let v II. in že čez 38 let v I. razred, torej bo rabil samo 76 let do I. razreda. Star bo takrat šele samo 96 let. (Izvrstno! Smeh.)

Samo to se bojim, če bo to zvedel, da bi se mu poprej same radosti ne stajalo sree.

Toda šalo v stran! Tak avanzma ni avanzma, to je naravnost persiflaža časa, v katerem se vedno govori o prosveti in napredku.

Zaraditega mora učiteljstvo delati z vsemi silami na dosEGO časovnega avanzma, ki naj bi bil ena kardinalnih točk naših zahtev. Zakaj kako pridemo do tega, ako nas je bilo v enem letu nastavljenih kakih 18 tovarišev, da pride zadnji izmed teh šele čez 5 do 6 let pozneje v III. razred kakor njegov tovariš, dasi je ob istem času napravil izpit usposobljenosti, a samo zaraditega ni bil nastavljen definitivno, ker je c. kr. okrajni šolski svet imel sejo kak mesec pozneje. (Krivica!)

In ker so se razmere v tem času, odkar čaka učiteljstvo regulacije, tako jako izpremenile, da nikakor ne moremo ostati pri zahtevah, ki smo jih stavili pred nekaj leti, zato bi bilo po mojem mnenju umestno, da vnovič formuliramo svoje zahteve, in sicer predlagam:

1. Učiteljstvo naj dobi prejemke XI., X., IX. in VIII. činovnega razreda državnih uradnikov.
2. Službena doba naj se skrajša na 30 let.
3. Uštevajo naj se provizorična leta v penzijo.
4. Uvede naj se časovni avanzma.
5. Učiteljski dolgovi naj se konvertirajo.
6. Kakor hitro se izboljšajo plače uradnikom, naj se isto takoj zgodi vselej tudi s plačami učiteljstva.

Učiteljstvo pa naj nemudoma začne z vso energijo in z vsemi sredstvi delovati na to, da se naše zahteve čim prej uresničijo; tu ne smemo imeti nobenih ozirov ne na levo ne na desno, ker ne prosimo milosti, ampak iščemo le pravice. (Odobranje in ploskanje.)

Učitelj se obrne do raznašalca z vprašanjem:

„Zakaj ste danes z listom tako pozni?“

„Ne zamerite, gospod učitelj“, odvrne raznašalec; „nekemu delavcu se je prigodila nesreča in zato ta zamuda.“

„Pripovedujte, kako je bilo.“

„Neki delavec je prišel zaradi svoje neprevidnosti preblizu kolesja pri stroju, kolo ga je zagrabilo in mu odtrgalo dva prsta.“

„In kaj je z delavcem?“

„Obvezali smo ga za silo in odpeljali v bolnico.“

„Je-li še sposoben za delo in če ne, kako bo živel, posebno če ima družino?“

„Oženjen je in ima šestero nepreskrbljenih otrok; za težje delo bo nesposoben a ni se bati, saj skrbi dežela za njega, ženo in otroke ravno tako, kakor bi skrbel on sam, ko bi mogel delati“. A zdaj oprostite, mudi se mi dalje.“

Učitelj se obrne k učencem.

„Kaj se učimo iz tega, kar je mož pripovedoval? Povej, A!“

Razpletel se je pogovor med učiteljem in učenci v nevarnosti pri strojih, kako se moramo varovati in kako dobro skrbi dežela za ponesrečence in njih družine. Vse to mi je jako ugajalo.

Medtem sem si ogledal sobo. Na stenah so visele lepo izdelane podobice iz pravlje in domače zgodovine, kakor tudi slikovite pokrajine iz domače dežele. Kakor sem zvedel pozneje,

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonošno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca grudna 1906 K 231.879.63.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Stik z ljudstvom.

(Dalje.)

3. Roditeljski večeri.

Za razgovor v zadevnih vprašanjih se lahko z dovoljenjem okrajnega šolskega oblastva prirejajo roditeljski večeri.

§ 120. dokončnega šolskega in učnega reda.

Odkrito povemo, da smo se razveselili te točke dokončnega šolskega in učnega reda, ki priporoča učiteljstvu, da naj v interesu pouka, šolskega obiskovanja, zlasti pa v interesu vzgoje prireja roditeljske večere. Le-ti sestanki učiteljstva s starši šolske mladine bi se lahko imenovali tudi roditeljski sestanki, ali pa obiteljski večeri (sestanki.)* O bistvu in važnosti obiteljskih večerov je prinesel „Popotnik“ zadnji čas iz peresa priznanega šolnika Pribila, ki je okrajni šolski nadzornik v Istri, prav temeljite članke, ki jih učiteljstvu prav toplo priporočamo, da jih natančno prouči in uvažuje. Z roditeljskimi večeri je dana učiteljstvu nadvse vgodna prilika, da pride v stik z ljudstvom ter si tem potom uglaadi in olajša svoje delovanje v šoli, hkrati si

*) O nazivanju teh večerov, glej tozadevno notico v današnjem Vestniku!
Uredn.

ostanejo te slike vse leto na stenah, da zbujajo pri učencih ljubezen do domače dežele.

Učitelj je medtem razvil liste, ki mu jih je dostavil raznašalec, vzel dva lista proč, katerih enega je dal meni, drugega je obdržal zase, ostale pa dal večjemu dečku, ki jih je urno razdelil med učence in učenke. Vse to se je vršilo tako hitro, da je bilo videti takoj, da se tako razdeljevanje listov ne godi prvikrat.

Pogledal sem v svoj list. Na vrhu prve strani je bil napis: Šolski list. Ves list je obsegal osem strani velike osmerke; tiskan je bil na navaden časniški papir z malo večjimi črkami, kakor je to navada pri naših dnevnikih.

Hotel sem vedeti, kaj bodo učenci storili z listom, zato nisem utegnil za sedaj pregledati njega vsebine; odložil sem to za poznejši čas. Tudi učitelja nisem hotel izpraševati o tem, da bi ga po nepotrebnem ne motil pri pouku. Bil sem navajen še na razmere v naši deželi, kjer sem pred svojo smrtjo kot učitelj robotal. Šele pozneje sem zvedel, da vladajo v Deveti deželi v tem oziru vse drugačne razmere in da tam uživajo učitelji v svojem poslovanju popolno svobodo, v čemer me je posebno utrjevalo dejstvo, da nisem zapazil na steni nikjer urnika, ne drugih pregledov, šol. postav i. t. d.

(Dalje.)